

Prof. dr hab. Mikołaj Majkovicz

Specjalista psychologii klinicznej

Ocena pracy doktorskiej p. mgr. Marcina Charczyńskiego

Pt. „Ocena przyczyn przerwania terapii przez osoby uzależnione od alkoholu w kontekście funkcjonowania Psychologicznych Mechanizmów Uzależnienia”.

Promotor pracy: dr hab. Bogusław Borys

Wysoka Rado!

Przedstawiona do recenzji praca dotyczy bardzo ważnego problemu klinicznego a także społecznego. Choroba alkoholowa bowiem jest nie tylko indywidualnym problemem chorego ale problemem o daleko idących konsekwencjach społecznych i ekonomicznych. Jej leczenie wymaga wielospecjalistycznego podejścia i zróżnicowanych form i organizacji leczenia. W Polsce dzięki takim instytucjom i organizacjom jak Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie, Polskiemu Towarzystwu Psychologicznemu, Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych a także wielu osobom jak prof. Jerzy Mellibruda powstała dobrze zorganizowana sieć leczenia chorób alkoholowych. Na temat leczenia osób uzależnionych od alkoholu jest wiele publikacji. Jednak na tym tle stosunkowo mało dotyczy publikacji i badań dotyczących przyczyn przerywania leczenia. W tym kontekście pracę doktorską mgr Marcina Charczyńskiego, wszechstronnie obejmującą to zagadnienie, należy traktować jako pracę nowatorską a społecznie i klinicznie bardzo potrzebną.

W pierwszej części pracy Doktorant w sposób jasny i wyczerpujący przedstawił kryteria rozpoznania Zespołu Uzależnienia od Alkohol, przedstawił także cele i formy pomagania osobom uzależnionym a także strukturę i organizację placówek leczniczych zaangażowanych w procesie leczenia uzależnienia. Autor w sposób zwięzły podaje strategiczne cele działań psychoterapeutycznych a także kryteria włączenia do terapii w różnych placówkach leczniczych. Uwzględnione zostają placówki leczenia ambulatoryjnego, w ramach oddziałów dziennych, a także w ośrodkach stacjonarnych.

Ta teoretyczna część pracy jest napisana zwięzłym i komunikatywnym językiem. Jest ona ważna za względu na dobre wprowadzenie w problematykę badawczą, ale też jest ważna z

Dziekana Wydziału Nauk o Zdrowiu

07 MAR. 2017

Wpł. dnia.....

Nr-DNZ/ 99/2017.....

punktu widzenia czytelnika, który dzięki temu ma możliwość uzyskania rzetelnej wiedzy dotyczącej psychoterapii uzależnień. Jest to syntetyczna wiedza dotycząca przyczyn oraz sposobów leczenia uzależnienia od alkoholu. Prezentuje w równie syntetycznym i stylu kierunki, które miały wpływ na powstanie integracyjnego modelu leczenia. Zaprezentowane zostało podejście biomedyczne, poznawczo – behawioralne, humanistyczno – egzystencjalne oraz podejście psychologii – self. To podejście integracyjne wyraża się poprzez:

- uzdrawianie procesów emocjonalnych,
- uzdrawianie pracy umysłu
- uzdrawianie i rozwój „Ja”.

W rozdziale II Doktorant opisuje psychologiczne mechanizmy uzależnienia. W rozdziale tym zostały omówione te mechanizmy, które najczęściej stanowią podstawę do wyjaśniania zjawiska uzależnienia od alkoholu a także stanowią podstawę do analizy materiału empirycznego w drugiej, badawczej, części pracy. Został w tej części pracy przedstawiony Mechanizm Iluzji i Zaprzeczania oraz opisano rolę mechanizmów obronnych w wyjaśnianiu tego mechanizmu. Następnie został przedstawiony Mechanizm Nałogowego Regulowania Uczuć w kontekście regulacyjnej roli temperamentu. W dalszej części Doktorant omówił mechanizm Rozdwajania i Rozpraszania Ja. Cała część teoretyczna jest napisana zwięzłym syntetycznym językiem a jednocześnie zrozumiałym dla także dla Czytelnika nie będącego psychologiem, bez stosowania zbytnich uproszczeń i uogólnień.

Rozdział III dotyczy już zagadnień związanych z planem badań. Plan badawczy jest przesycony treściami związanymi z praktyką psychoterapeutyczną i dotyczy niezwykle ważnego zagadnienia przerwania terapii przez pacjentów. Autor podkreśla, że zagadnienie to jest bardzo ważne choćby z punktu widzenia względnie dużej liczby osób uzależnionych przerywających leczenie. Doktorant sformułował 6 problemów badawczych w postaci pytań oraz od 1 do 3 hipotez badawczych związanych z każdym pytaniem. Jak się wydaje, w oparciu o analizę teoretyczną, Autor z góry założył powiązania, czy też związki, pomiędzy psychologicznymi mechanizmami uzależnienia a bardziej ogólnymi koncepcjami psychologicznymi. Celem operacjonalizacji zmiennych Doktorant dokonał wyboru metod testowo – pomiarowych. Przy wyborze metod Autor kierował się przesłankami, które miały pozwolić na wykazanie, że cechy mierzone przez te narzędzia pozwolą lepiej zrozumieć przyczyny przerwania terapii. Doktorant zakładał, że zmienne zawarte w teście Formalna Charakterystyka Zachowania – Kwestionariusz Temperamentu (FCZ – K), Kwestionariuszu

MMPI-2 oraz w Teście Sortowania Kart Wisconsin (WCST) pozwolą na znalezienie zmiennych pozwalających wyjaśnić przyczyny przerwania leczenia.

W dalszej części Doktorant scharakteryzował dobrane grupy badawcze. Wyodrębniono 6 grup badawczych złożonych z osób, które przerywały leczenie na różnych etapach całego procesu terapii. Grupy te zestawiano z grupami kontrolnymi złożonymi z pacjentów, którzy nie przegrali terapii. Taki plan badawczy uwzględniający etap na którym została przerwana terapia jest zabiegiem wart podkreślenia, wzbogaca on bowiem możliwości interpretacyjne wyników badań i czyni interpretację wyników bardziej wnikliwą i pogłębioną.

W rozdziale IV przedstawione zostały wyniki badań oraz weryfikacja hipotez badawczych. Wyniki badań przedstawiono w postaci tabel. Zgodnie z założeniami pracy oraz postawionymi pytaniami badawczymi i hipotezami przeprowadzono odpowiednie wnioskowanie statystyczne pozwalające na przyjęcie lub odrzucenie hipotez.

W dalszej części pracy (rozdział V) Doktorant dokonuje podsumowania wyników badań i formułuje wnioski końcowe. W podsumowaniu Autor odpowiada na pytania badawcze postawione w przedstawionym na początku planie badawczym. Podsumowanie opiera się na uogólnieniu wyników badań. Pewne zastrzeżenia budzi odpowiedź na pytanie pierwsze, które ma charakter teoretyczny. Jest ono wynikiem praktyki klinicznej a także pewnych interpretacji intuicyjnych a nie opartych o dane z literatury naukowej (nie ma odwołań do piśmiennictwa).

Odpowiedzi na dalsze pytania badawcze są trafnym uogólnieniem uzyskanych wyników, ale również w pewnym oderwaniu od literatury przedmiotu, przynajmniej brak takich odniesień.

We wnioskach Autor przypomina czytelnikowi pytania badawcze i na niektóre odpowiada, na inne odsyła do wyników badań. Np. Problem 2. Autor przypomina treść pytania badawczego „Dotyczył on pytania, które z elementów powiązanych koncepcji i właściwości psychologicznych mogą zoperacjonalizować psychologiczne mechanizmy uzależnienia” Dalej Autor stwierdza we wniosku, że „Odpowiedź na ten problem jest twierdząca.” Doktorant nie odpowiada we wniosku na to pytanie „które z elementów ...” i odsyła czytelnika na 71 stronę pracy.

Z obowiązku recenzenta wskażę na kilka spraw wymagających korekty edytorskiej. Budzi pewne zastrzeżenia edycja niektórych tabel. Tabela 5 na stronie 57 przedstawiająca

poziom wykształcenia w sposób nieuporządkowany właściwie, od najniższego do najwyższego (jest: średnie, zawodowe, podstawowe, wyższe). Natomiast w tabeli 2, prawdopodobnie w wyniku przeoczenia, podano wykształcenie w następujący sposób: Bezrobotny, Studentka, Aktywny zawodowo, Zakończona aktywność zawodowa. Z kolej na stronie 65 podano skrót „PPMZPK” bez podania pełnej nazwy. Stosowanie tego skrótu zmiennej testowej powtarza się w tabelach 10 i 11 na stronie 63. Wydaje się, że dobrym rozwiązaniem, stosowanym w wielu pracach, byłoby dołączenie do pracy listy użytych skrótów wraz z pełnymi nazwami. Zwykle prace doktorskie zawierają streszczenie – w ocenianej pracy brak streszczenia.

W podsumowaniu mojej oceny pragnę stwierdzić, że mimo pewnych niedociągnięć w pracy, które jednak najczęściej miały charakter edytorski, pracę oceniam pozytywnie. Pan mgr Marcin Charczyński w swojej pracy na stopień doktora wykazał, że posiada dużą ogólną wiedzę teoretyczną tematu, którego się podjął i uczynił przedmiotem rozprawy doktorskiej. Doktorant umie dostrzec aktualne i bardzo ważne klinicznie i społecznie problemy badawcze. Doktorant umie także zoperacjonalizować zmienne, oceniać ich wartość analizować dane. To wszystko pozwala stwierdzić, że mgr Marcin Charczyński posiada umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Szanowny Panie Dziekanie, Wysoka Rado, w moim przekonaniu przedstawiona do recenzji rozprawa na stopień doktora nauk medycznych pt: : „**OCENA PRZYCZYN PRZERWANIA TERAPII PRZEZ OSOBY UZALEŻNIONE OD ALKOHOLU W KONTEKŚCIE FUNKCJONOWANIA PSYCHOLOGICZNYCH MECHANIZMÓW UZALEŻNIENIA**” odpowiada warunkom określonym w ustawie o tytule naukowym i stopniach naukowych, w związku z czym z przyjemnością przedstawiam Wysokiej Radzie Wydziału Nauk o Zdrowiu z OP i IMMiT Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego, wniosek o dopuszczenie mgr Marcina Charczyńskiego do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Gdańsk, 2.03. 2017 r.

prof. dr hab. *Mikołaj Majkowiak*
specjalista psychologii klinicznej